

METODICKÁ POMŮCKA

Nejčastěji kladené otázky zájemců o pěstounství

1. Návštěvy hodnotitele v rodině – co se bude dít, proč ke mně bude někdo jezdit, s kým bude mluvit a o čem?

Sociální pracovník, který Vás bude připravovat na roli pěstouna pro nové formy náhradní rodinné péče, je vyškolen tak, aby společně s Vámi zmapoval možnosti, které dítěti můžete nabídnout, a zjistil, pro jakou formu pěstounské péče by byla právě Vaše rodina nejvhodnější.

Proběhne celkem asi 10 návštěv přímo ve Vaší rodině. Délka jedné návštěvy bude zhruba 2 hodiny.

Během těchto společných schůzek proberete několik témat úzce souvisejících s výkonem pěstounské péče. Jsou to otázky Vaší motivace a očekávání od pěstounství. Pracovník se Vás bude doptávat jak na oblasti hmotného zabezpečení, tak i na oblasti, které jsou intimní, např. budete společně sestavovat rodokmen Vaší rodiny a probírat vzájemné vztahy mezi jejími jednotlivými členy. Dále se bude doptávat i ostatních členů rodiny, aby zjistil jejich postoje a názory týkající se pěstounské péče.

Pracovník bude postupovat podle doporučené metodiky a vše bude zaznamenávat do předem připravených záznamových archů, které jsou tématicky rozděleny. Na konci přípravy sestaví závěrečnou zprávu, kterou budete připomínkovat také Vy, budete tedy vědět, co je ve zprávě o Vaší rodině napsané.

2. Co budu dělat na skupinové přípravě? Co se tam bude probírat?

Skupinová příprava je vícedenní školení zaměřené na klíčové otázky související s pěstounstvím. Během školení se budete věnovat konkrétně sedmi tématům:

1. Co všechno pěstounství obnáší?
2. Identita a šance v životě
3. Spolupráce s ostatními
4. Porozumění dětem v pěstounské péči
5. Bezpečná péče (jak ochránit sebe i další děti v rodině, jak poskytovat pěstounskou péči dítěti bezpečně...)
6. Přechody (jak je dítě připravováno na přechod do nové rodiny, co bude potřebovat od Vás...)
7. Moje rodina poskytuje pěstounskou péči

Školení Vám nabídne připravený program, který bude obsahovat jednotlivá cvičení a kasuistiky. Cílem je pomoci Vám zvědomit si, co pro Vás samotné pěstounství znamená a jaký vliv bude mít na Vaši rodinu a blízké okolí.

3. Musí na skupinovou přípravu i můj partner?

Váš partner je součástí rodiny, která se bude podílet na pěstounské péči, proto je nutné, aby se přípravy účastnil společně s Vámi.

4. Zajistíte nám hlídání našich dětí po dobu skupinové přípravy?

Pokusíme se možnost hlídání dětí a přípravu programu pro ně zajistit, nicméně pouze v krajním případě. Pokuste se prosím hlídání pro Vaše děti zajistit sami, i to je součást přípravy na pěstounství – po přijetí dítěte do rodiny budete potřebovat kolem sebe lidi, kteří budou ochotni Vám pomoci.

5. Podpora a supervize, než se stanu pěstounem a až budu pěstoun

V období, kdy nebudete mít dítě v péči, můžete využívat tyto služby:

- **Individuální konzultace se sociálním pracovníkem** – příprava na příchod dítěte do rodiny, tvorba a realizace vzdělávacího plánu, podpora při čekání na přijetí dítěte do rodiny
- **Konzultační dny** (odborné poradenství se sociálním pracovníkem, informace o dalších službách) – 1x měsíčně v Chrudimi, Litomyšli, Hlinsku a Žamberku
- **Odpolední kluby** (setkání rodin s odborným vzdělávacím programem a odděleným odborným programem pro děti) – 1x měsíčně v Chrudimi a v Litomyšli
- **Vzdělávací a sebezkušenostní semináře**
- **Knihovna** – v o.s. Amalthea si můžete půjčit odbornou literaturu

V období, kdy bude dítě u Vás přítomno, můžete využívat tyto služby Amalthea o.s.:

- **Doprovázení rodin** – sociální práce v přirozeném prostředí rodiny, reflexe pěstounství
- **Odborné víkendové a týdenní pobyty** - navazují na individuální práci v rodinách, mají sebezkušenostní a vzdělávací charakter
- **Podpůrný program** – odlehčení pro pěstouny, volnočasové aktivity a doučování dětí (realizují dobrovolníci na konkrétní zakázku rodiny)
- **Specializované poradenství a sociální terapie** – realizují sociální pracovník, speciální pedagog, etoped, psycholog, právník
- **Supervize rodin** - podpora a kontrola pěstounů v jejich roli
- **PBSP skupina** – skupinová práce s využitím psychoterapeutické metody zaměřené na potřeby pěstounů nebo dětí (potřeba místa, ochrany, podpory, výživy a limitů)
- **Metoda Attachement** (připoutání, vazba) - vztahová terapie pro děti s narušenou schopností navazování vztahů
- **Metoda Práce s příběhy** - využití příběhu v terapii traumatizovaných dětí

6. Krizová situace – komu budu volat?

Při krizové situaci můžete kontaktovat svého sociálního pracovníka, který Vám bude k dispozici v jeho pracovní době. Jedná se o pracovníka, který je s rodinou v dlouhodobém pravidelném kontaktu.

Dále můžete kontaktovat sociálního pracovníka OSPODu, který má dítě na starosti. Existuje také krizová linka v rámci organizace NATAMA, která je náhradním rodinám k dispozici nonstop.

7. Role pracovníků – kdo co dělá, kdo plánuje péči dítěte, kdo zastupuje dítě, kdo bude zodpovědný za plán kontaktu s vlastní rodinou, struktura organizace, struktura OSPODu...

Sociální pracovník, který bude rodinu doprovázet (pracovník OSPOD nebo NNO) – poskytovat ji podporu, dohlížet nad výkonem pěstounské péče:

- bude rodinu navštěvovat minimálně jednou do měsíce
- bude mít na starosti ve spolupráci s pěstouny, biologickou rodinou dítěte a dalšími subjekty sestavování Individuálního plánu péče dítěte
- bude zodpovědný za plán kontaktu s biologickou rodinou dítěte a jeho realizaci
- bude reflektovat situaci v rodině a doporučovat následné služby
- bude s pěstouny vypracovávat a revidovat jejich vzdělávací plán

OSPOD:

- dohlíží na dítě z pozice státu a v případě porušování jeho práv zajišťuje možnosti pomoci dítěti, v krajním případě může odebrat dítě z rodiny
- zastupuje dítě u soudu a vydává zprávy o vhodnosti umístění dítěte do pěstounské rodiny

Žádost o svěření dítěte do osvojení nebo pěstounské péče se **podává** u obecního úřadu obce s rozšířenou působností místa bydliště zájemců.

Obecní úřad obce s rozšířenou působností **postupuje** kopii spisové dokumentace o dítěti, pro které se hledá náhradní rodina, a o zájemci neprodleně **krajskému úřadu**.

Odborné posuzování pro účely zprostředkování **provádí krajský úřad** nebo **MPSV**, jde-li o děti a zájemce, kteří jsou v evidenci tohoto ministerstva.

8. Co znamená „Panel“?

Jedná se o tým nezávislých odborníků, kteří mají zkušenosti v posuzování zájemců o pěstounství. Prostuduje si dotazník F, který vyplní pěstouni během individuálního hodnocení se svým sociálním pracovníkem, dále se může doptat jak sociálního pracovníka, který individuální vyhodnocení prováděl, tak samotných zájemců na případné dotazy. U jednání jsou tedy zájemci přítomni, mohou do jednání vstupovat – mluvit o svých očekáváních, pocitech, dovysvětlit potřebné. Závěrečná porada panelu je bez přítomnosti zájemců.

Složení panelu:

- zájemci o pěstounství
- sociální pracovník, který realizoval ind. hodnocení v rodině
- Pardubický kraj – soc. pracovník
- Centrum psycho-sociální pomoci – Rodinná a manželská Poradna – sociální pracovník či psycholog
- OSPOD (podle místa bydliště) – sociální pracovník
- Amalthea – sociální pracovník
- pěstoun
- lékař pediatr/psychiatr

Výsledkem je doporučení/nedoporučení Panelu – pro jaké dítě jsou zájemci připraveni. Rozhodnutí nemá právní závaznost, rozhodujícím orgánem je po podání žádosti o svěřeni dítěte do pěstounské péče Pardubický kraj.

9. Jaká je legislativa – právní zodpovědnost, povinnosti a práva pěstounů, jakou roli má soud?

Soud rozhoduje o svěřeni dítěte do pěstounské péče, jestliže to je v zájmu dítěte a pěstoun poskytuje záruku řádné výchovy dítěte.

Soud rozhoduje o zrušení pěstounské péče (z důležitých důvodů, na žádost pěstouna).

Soud si vyžádá před rozhodnutím o svěřeni dítěte do PP vyjádření OSPOD, zda je zájemce vhodný pro to stát se pěstounem.

Práva a Povinnosti pěstounů:

Povinnost o dítě osobně pečovat.

Přiměřeně vykonávat práva a povinnosti rodičů – nemá vyživovací povinnost; právo zastupovat dítě a spravovat jeho záležitosti má jen v běžných věcech.

Má-li pěstoun za to, že rozhodnutí zákonného zástupce dítěte není v souladu se zájmem dítěte, může se domáhat rozhodnutí soudu.

Dítě je povinno pomáhat podle svých schopností v domácnosti pěstouna; pokud má vlastní příjem a žije ve společné domácnosti s pěstounem, je povinno přispívat i na úhradu společných potřeb rodiny.

10. Co mě jako pěstouna čeká za další vzdělávání?

Ve spolupráci s doprovázejícím sociálním pracovníkem rodiny je vypracován vzdělávací plán pěstouna, který reaguje na konkrétní potřeby přijatého dítěte a který závisí také na formě náhradní rodinné péče – např. v případě pěstounské péče pro okamžitou pomoc je to kurz krizové intervence. Vzdělávací plán je každý rok revidován a aktualizován.

Vedle toho je pěstoun vzděláván již v době přípravy, a to zejména v rámci skupinové přípravy – částečně také v rámci individuálního hodnocení (ekomapa, rodokmen a další metody).

11. Literatura, kterou bych měl jako pěstoun přečíst

Archerov Caroline - Dítě v náhradní rodině, Portál

Kovařík Jiří a kol. – Náhradní rodinná péče v praxi, Portál

Matějček Zdeněk – Osvojení a pěstounská péče, Portál

Matějček Zdeněk – Co, kdy a jak ve výchově dětí, Portál

Prekopová Jiřina – Děti jsou hosté, kteří hledají cestu

Prekopová Jiřina – Neklidné dítě

Ryan Tony, NATAMA – Vytváření knihy života, pomáháme dítěti porozumět jeho minulosti, 2006

Klimeš Jeroným – Budování identity dítěte

Hašplová Jana – Masáže dětí a kojenců, Portál

Mullerová Else – Příběhy z měsíční houpačky, Portál

Kopřiva Pavel a kol. – Respektovat a být respektován, Kroměříž, Spirála 2005

Říčan Pavel – Cesta životem, Portál, 2004

Dále dle specifik daného typu pěstounské péče.

12. Výchova dítěte ve smyslu trestů – mohou se děti fyzicky trestat?

V České republice není používání fyzických trestů právně postižitelné, pokud není posouzeno, že už se jedná o fyzické týrání. (Dle zákona o rodině mají rodiče právo užít přiměřených výchovných prostředků tak, aby nebyla dotčena důstojnost dítěte a jakkoli ohroženo jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj). Výbor pro práva dětí OSN přijal definici tělesného trestu, která svou intenzitou a formou naplňuje termín násilí: "tělesný trest je *tělesným týráním*, dochází-li k potrestání za pomoci předmětu, je-li bití směřováno na citlivé části těla (hlava, břicho, oblast genitálií, plosky a dlaně), nebo také tehdy, zůstávají-li na těle po ranách stopy (modřiny, škrábance apod.).

Přesto u dětí, které jsou svěřovány do NRP, je důležité fyzické tresty nepoužívat. Děti mají zkušenost s prostředím, které pro ně bylo nějakým způsobem ohrožující, pěstounská péče jim má mimo jiné vrátit důvěru a pocit bezpečí – použití fyzických trestů pěstouny tedy není přípustné – je ohrožen přinejmenším citový vývoj dítěte. Potvrzují si negativní vzorce chování.

Stejně jako profesionální vychovatel neměl by ani pěstoun mít právo dítě fyzicky trestat.

Výchova dítěte v PP je často spojena se silným stresem, zákaz použití fyzického trestu chrání pěstouny i dítě před impulzivním jednáním způsobeným selháním ostatních obraných mechanismů pěstouna, frustrace a agrese dospělého se ve vyhrocené situaci může vybit na dítěti.

13. Co se stane, když dítě uteče – co mám jako pěstoun dělat?

Pokud nezjistí pěstouni sami, kde dítě je, a není v jejich silách situaci vyřešit, musí neprodleně informovat OSPOD, obrátit se na Policii ČR.

14. Jsem-li pěstounem, co je moje pravomoc, když se rodič dítěte objeví u mých dveří? Co můžu udělat, co musím udělat?

Je povinností pěstouna zajistit bezpečí dítěte, je za dítě zodpovědný. Posoudí-li, že se rodič může s dítětem setkat, může setkání umožnit. Posoudí-li, že by setkání v dané chvíli vhodné nebylo (dítě na ně není připravené, rodič se v danou chvíli nezdá být pro dítě bezpečný apod.), má pěstoun právo setkání odmítnout. V případě, že rodič odmítá toto rozhodnutí pěstouna přijmout, může se pěstoun obrátit na svoji sociální pracovníci OSPOD, případně na Policii ČR. Rodič i svěřené dítě mají právo na setkání – pěstoun se tedy s rodičem domluví na podobě setkání, která bude pro dítě vhodná. O domluvě informuje OSPOD, případně OSPOD informuje o tom, že rodič měl o setkání zájem, a OSPOD domluví s rodičem podrobnosti.

Pro setkání rodičů s dětmi v PP je možné využít neutrální prostředí – úřad, nezisková organizace, kde se setkání může uskutečnit za asistence sociálního pracovníka.